

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ISSN 2524-0609

Серія

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Збірник наукових праць

Випуск 1(46)
Частина I, Частина II

Ужгород – 2020

ЗМІСТ ЧАСТИНА I

Бигар Ганна, Піц Ірина, Шевчук Кристина. СФОРМОВАНА ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ – ЗАПОРУКА ВИСОКОГО РІВНЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	9
Болотна Анна. СІМЕЙНЕ НЕБЛАГОПОЛУЧЧЯ ЯК ФАКТОР ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	13
Бондар Юлія. РОЗВИТОК ТВОРЧИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	18
Вайнагій Тетяна. ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ГОВОРІННІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	22
Гузинець Олеся. ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	31
Гура Антоніна. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК НАПРЯМ ІНФОРМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	35
Зозуляк-Случик Роксоляна. СУЧАСНІ РЕАЛІЇ СТАНУ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.....	39
Іванченко Ольга. ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ЗЕМСЬКОЇ ЕМЕРИТУРИ В ХОДІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....	43
Колесник Наталія, Поліщук Олена, Краснова Наталія. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ДИЗАЙНУ.....	49
Копняк Катерина. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	54
Кравченко Тетяна. ОСВІТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЯК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ З ПІДГОТОВКИ МАРКЕТОЛОГІВ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....	59
Кузьма Ірина. РОЗВИТОК МЕДІАОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ (1959–2018 РР.).....	64
Кучеров Геннадій, Палилюцько Оксана, Гуменюк Інна. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКИХ «ПРОСВІТ» ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ У 1921-1922 РР.: БЛАГОДІЙНІСТЬ.....	70
Максимова Олена. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОЇ ГРУПИ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	77
Михнюк Сергій, Кубіцький Сергій. ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА: ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОВІДНИХ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ПРОБЛЕМИ.....	81
Нелін Євген. ДІЯЛЬНІСТЬ АВГУСТА АЙХОРНА (1878–1949) ЯК ПРИКЛАД ПОШИРЕННЯ ІДЕЙ ПСИХОАНАЛІТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	88
Оксенюк Оксана. СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ.....	92
Пасічна Олена. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПАСИВНИХ ДІСПРИКМЕТНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧАЛЬНОГО ЧИТАННЯ В КУРСІ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА».....	96
Повідайчик Михайло. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ: СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ПОНЯТТЯ.....	101
Повідайчик Оксана, Попик Мар'яна. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ.....	106

Помирча Світлана. УРОК ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ	111
Попадич Олена. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	116
Розман Ірина. СТАНОВЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОГРАФІЇ ТА БІОБІБЛІОГРАФІЇ В УКРАЇНІ	120
Теличко Тетяна. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ	124
Товканець Оксана, Матейко Ольга. НАПРЯМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	128
Федорова Марія. ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ДІТЕЙ В АСПЕКТІ СТАНОВЛЕННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН	133
Чайковська Ганна. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	138
Шепелева Наталія. СВІТОВИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ДОЗВІЛЛЄВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	143
Янкович Олександра, Гичка Віта. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ ВИМИСЕЛ УЧЕНИХ?	148

ЧАСТИНА II

Грабовська Тетяна, Грабовський Олександр. ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ ЗАКАРПАТТЯ	154
Дем'янчук Олена, Адамович Ірина. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	160
Качур Борис, Качур Мирослава. ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ПОЛКУЛЬТУРНОГО РЕГІОНУ	164
Кожем'якіна Ірина. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	169
Кравчина Оксана. ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД) ...	174
Орос Віктор, Петечук Василь. ВИКОРИСТАННЯ ТРИАЛОГІЧНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІВ	180
Палько Тетяна. ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПЕДАГОГА В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ	185
Петрасова Аліца, Химинець Анна. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ТА ШКОЛА ХХІ СТОЛІТТЯ	191
Романовська Людмила, Василенко Олена. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ЖІНОК, ЯКІ СТАЛИ ЖЕРТВАМИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І	197
Смагіна Таїса, Шуневич Оксана. ПАРАМЕТРИ ТА ІНДИКАТОРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	201
Шостачук Тетяна. ЖИТТЯ І ТВОРЧИСТЬ БОГДАНА НАВРОЧИНЬСЬКОГО – ОДНОГО З ФУНДАТОРІВ ПОЛЬСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ КУЛЬТУРИ	207
Югас Еріка, Бордаш Іштван. ОСНОВНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬОЇ КУЛЬТУРИ УГОРЩИНИ	212

Янкович Олександра Іванівна

доктор педагогічних наук, професор
кафедра педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна;
кафедра ранньої освіти, спеціальної педагогіки і ресоціалізації
Куявсько-Поморська вища школа
м. Бидгощ, Польща
yankov@tnpu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4253-5954>

Гичка Віта Петрівна

аспірантка
кафедра педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна
gichka.84@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6572-784X>

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ ВИМИСЕЛ УЧЕНИХ?

Анотація. Неоднозначність поглядів науковців на понятійно-категоріальний тезаурус, критерії педагогічних технологій у закладах дошкільної освіти спонукає до обґрунтування їхніх теоретичних аспектів, що дасть змогу уникнути плутанини щодо розуміння й застосування цієї інновації вихователями. Мета дослідження: виявити й узагальнити підходи вчених до трактування поняття «технології дошкільної освіти» та здійснити прогнозування їх використання в освітньому процесі у перспективі. Для досягнення мети і вирішення завдань дослідження було використано низку теоретичних методів: ретроспективний аналіз – для відображення історичних аспектів педагогічних технологій, порівняльно-педагогічні – для порівняння підходів учених до тлумачення понять «технологія», «методика», «метод» у сфері дошкільної освіти, узагальнення – для формулювання висновків щодо доцільності використання терміна «педагогічна технологія», прогнозування – для обґрунтування перспектив реалізації педагогічних технологій у галузі дошкільної освіти. Акцентовано увагу на гарантії результату як вимозі до педагогічної технології. Складність у її дотриманні (на досягнення цілей технологій впливають індивідуальні особливості дітей, педагогічна майстерність вихователів тощо) зумовлює неоднозначність відповідей щодо реальності існування педагогічних технологій. На основі аналізу освітнього процесу в європейській педагогічній теорії та практиці дошкільної освіти здійснено прогнозування розвитку педагогічної технології в Україні. Обґрунтовано доцільність заміни сучасного терміна «технологія» на традиційні «методика», «метод».

Ключові слова: освітня технологія; педагогічна технологія; заклад дошкільної освіти; критерії; метод; методика.

Вступ. У кінці XIX ст. у результаті інтеграції промисловості й освіти суто виробничий термін «технологія» був застосований в освітній галузі. Уперше це зробив Дж. Саллі у 1866 р. Протягом півторасторічної історії цього поняття змінювалися підходи до трактування його суті: від розуміння як новітнього технічного засобу до будь-якої інновації.

До педагогічних технологій часів зародження ставилися так само, як у часи середньовіччя до філософського каменя, що мав перетворювати звичайний метал у золото. Припускалося, що завдяки технологізації освіти всі учні стануть успішними, незалежно від їхніх здібностей, мотивації до навчання чи майстерності вчителя. Гарантія результату була визначена як критерій педагогічних технологій. І лише з плином часу педагоги зрозуміли, що жодна технологія стовідсотково не забезпечує навченості і вихованості дітей. Проте ідея була привабливою, а виробничі терміни здобували все більше прихильників в освітній сфері, і тому еволюція тривалістю понад сторіччя видозмінювала сутність технології як способу навчання й виховання.

На початку XXI ст. було зафіксовано понад 300 визначень освітньої (педагогічної) технології, і в

новому тисячолітті все частіше домінував підхід до трактування технології як будь-якої інновації. Виникли труднощі в диференціації методу, методики й технології.

До цих розбіжностей додалася специфіка закладу освіти щодо сприймання і реалізації освітніх технологій. Безперечно, що педагогічні технології в закладі вищої і дошкільної освіти не є тотожними: даються взнаки особливості полісуб'єктного середовища. Виникають питання, як інтегрується виробнича новація в простір, де створена атмосфера любові, казки, фантазії; чи можна впровадити технологію в чарівний світ раннього дитинства. Думки вчених щодо цієї теми суттєво різняться, а отже, проблема, чи існують в закладі дошкільної освіти (ЗДО) педагогічні технології, залишається невирішеною, на основі чого можна припустити, що недостатньо дослідженими є теоретичні аспекти технологізації освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічні технології закладів освіти є предметом дослідження І. Дичківської, Н. Дудник, О. Пехоти, О. Пометун, І. Прокопенка, С. Сисоєвої, М. Чепіль тощо. Учені диференціюють освітні та педагогічні технології, зазначаючи, що освітні технології – шир-

ше поняття, ніж педагогічні. У структурі педагогічних виокремлюють навчальні, виховні технології та технології управління.

Розвиток дошкільної освіти студіюють Л.В. Алексєєнко-Лемовська, Л. Артемова, А. Богуш, З. Борисова, С. Васильєва, І. Зайченко, Л. Зданевич, В. Кузьменко, М. Олійник, Т. Поніманська, Т. Степанова, І. Улюкаєва та ін.

Технології дошкільної освіти є предметом дослідження Г. Беленької, Н. Гавриш, І. Коновальчука, А. Кошель, К. Крутій, Н. Побірченко, Ю. Семеняко, Т. Шкваріної, Л. Шульги та ін. Учені по-різному трактують це поняття. Педагогічні технології визначають як новітній технічний засіб, відкрити педагогічна система, раціональну організацію навчального процесу, науково обґрунтовану модель і навіть будь-яку інновацію.

Серед науковців існують невирішені суперечності щодо тлумачення термінів. Те, що одні вчені трактують як технологію, інші заперечують.

З-поміж відомих на сьогодні груп педагогічних технологій дошкільної освіти найпопулярнішими є ігрові. К. Крутій вважає, що використання терміна «ігрова технологія» для роботи з дошкільниками є некоректним: «На наш погляд, висмикування з життя дитини дошкільного віку такого підґрунтя як гра та перекладання на неї функцій навчання неприпустимо... Його варто застосовувати лише до ігрової діяльності вихователів (ділові ігри, тренінги, форсайт тощо)» [1]. Водночас інші українські вчені такий термін використовують. Наприклад, Л. Шульга описує досвід застосування ігрової технології як засобу розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання [2]. Я. Курінний реалізує ігрові технології в процесі економічної соціалізації дітей дошкільного віку [3, с. 74]. С. Матвієнко формує в дітей старшого дошкільного віку основи здорового способу життя засобами ігрових технологій [3, с.87]. Ю. Карпенко серед інноваційних технологій в дошкільній педагогіці виокремлює ігрові [3, с.69].

Неоднозначність суджень щодо понятійно-категоріального тезаурусу, критеріїв, реалізації педагогічних технологій саме в ЗДО спонукає до обґрунтування їхніх теоретичних аспектів.

Мета дослідження: виявити й узагальнити підходи вчених до трактування поняття «технологія дошкільної освіти» та здійснити прогнозування їх використання в освітньому процесі у перспективі.

Потребує вирішення завдання: чи насправді педагогічна технологія – це якісно відмінна категорія від методу чи методики; чи не відбулася в кінці 80-х рр. ХХ ст. підміна понять, і методи механічно були трансформовані в технології, зважаючи на популярність терміна.

Для досягнення мети і вирішення завдань дослідження було використано низку **теоретичних методів:** ретроспективний аналіз – для відображення історичних аспектів педагогічних технологій, порівняльно-педагогічні – для порівняння підходів учених до тлумачення поняття «технологія», «методика», «метод» у сфері дошкільної освіти, узагальнення – для формулювання висновків щодо доцільності використання терміна «педагогічна технологія», прогнозування – для обґрунтування перспектив реалізації педагогічних технологій у галузі дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. У кінці 80-х рр. ХХ ст. у педагогічній теорії та практиці України був відновлений інтерес до освітніх (педагогічних) технологій. У зарубіжних країнах вони перебували на піку популярності в середині 50–70-х рр. Тоді в

Україні, яка знаходилася в складі СРСР, зацікавленості технологіями бути не могло, адже це буржуазна новація, а все капіталістичне критикувалося. І все ж виробничий термін «технологія» долав кордон ворожості. Тим паче, що в нашій країні були свої здобутки саме в цьому напрямку. Ще в 20–30-х рр. ХХ ст. А. Макаренко відстоював необхідність реалізації технологічних процесів у вихованні, а в працях В. Сухомлинського використано терміни: технологія педагогічної творчості, технологія педагогічної праці тощо.

Продовженню наукових пошуків в Україні і студіюванню зарубіжного досвіду технологізації освіти на перешкоді стояли не лише табу загальносоюзного масштабу, а й звинувачення в українському буржуазному націоналізмі. І тому основоположниками досліджень актуальних тем, що мали іноземне походження, були переважно московські наукові центри.

У кінці 80-х рр. ХХ ст. у зв'язку з перебудовою тодішнього суспільства стало можливим знищити кордон ворожості з капіталістичними державами, отже, були перекладені праці про зарубіжні педагогічні системи, зокрема й про освітні технології. Саме відтоді кількість досліджень цієї новації зростає в геометричній прогресії і інтерес до неї не зникає. Проте залишається невирішеною низка питань.

Уже в кінці ХХ ст. освітня технологія трактується багатоваріативно, що відображено в працях К. Баханова, А. Нісімчука, О. Падалки, В. Паламарчук, С. Рудаківської, І. Смолюка, О. Шпака та інших учених. У 1998 р. у Миколаївському державному педагогічному інституті (нині Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського) була створена перша в Україні кафедра освітніх технологій. Її заснуванню передувала системна робота з проблем упровадження освітніх технологій.

На переломі тисячоліть учені (А. Кіктенко, О. Любарська, О. Пехота, О. Савченко, Г. Сазоненко тощо) обґрунтували критерії освітніх технологій. Здавалося б, визначення критеріїв технологізації освіти мало внести ясність у питання: що можна назвати технологією, а що ні? Насправді ж, у ХХІ ст. кількість підходів до трактування терміна збільшується, і, незважаючи на чітко визначені критерії, технологією називають що завгодно, будь-яку інновацію, навіть якщо вона таким критеріям не відповідає.

У цей час у зарубіжній педагогіці освітня технологія розвивається як інформаційно-комунікаційна.

Серед освітніх технологій в Україні ґрунтовно вивчені й описані ті, що реалізуються в загальноосвітній та вищій школі. Теоретичні аспекти технологій дошкільної освіти відображені недостатньо. Натомість учені, педагоги-практики висвітлюють технології, що найчастіше реалізуються в роботі з дошкільниками: ігрові, інтерактивні, інформаційно-комунікаційні, здоров'язбережувальні тощо. Описуючи їх, науковці водночас розглядають проблеми визначення термінів та характерних ознак, на основі яких диференціюються способи освітнього процесу: методи, методики, технології.

Зокрема, аналізуючи здоров'язбережувальні технології у ЗДО, А. Кошель їх трактує як систему заходів, що включає взаємозв'язок і взаємодію всіх факторів освітнього середовища, спрямованих на збереження здоров'я дитини на всіх етапах навчання і розвитку [4, с. 41].

На думку вченої, «поняття «здоров'я збережувальних технологій» інтегрує всі напрямки роботи дошкільного закладу щодо збереження, формування і зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку.

Здоров'язбережувальні технології – умови навчання дитини (відсутність стресу, адекватність вимог і методик навчання і виховання); раціональна організація навчального процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних вимог); відповідність навчального і фізичного навантаження віковим можливостям дитини; необхідний, достатній і раціонально організований руховий режим» [4, с. 42].

Основний показник, який відрізняє всі здоров'язбережувальні освітні технології, – регулярна діагностика стану дітей та відстеження основних параметрів розвитку організму в динаміці (початок – кінець навчального року), що дає змогу зробити висновки про стан здоров'я [4, с. 42].

Отже, освітні технології А. Кошель розуміє як систему, критерієм якої є діагностичні дії, умови навчання дитини й раціональна організація навчального процесу.

Науковець відображає ієрархію здоров'язбережувальних освітніх технологій ЗДО, виокремлюючи медико-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі технології, технології забезпечення соціально-психологічного благополуччя дитини, технології здоров'язбереження і здоров'язбагачення педагогів дошкільної освіти.

Т. Дука, описуючи збереження і зміцнення психічного здоров'я дошкільників, відносить до інноваційних технологій танцювальну рухову терапію, хатха-йогу, технологію «Спонтанний рух під музику» тощо [5, с.16]. Авторка зазначає: «З метою розслаблення пропонується дітям одну хвилину робити все, що їм хочеться. Така технологія має назву «Хвилинка-веселинка»» [5, с.17]. Отже, у наукових пошуках ученої домінує підхід до трактування технології як будь-якої інновації; нею може бути навіть вправа, що має елементи новизни.

Теоретичні аспекти педагогічних технологій можна з'ясувати під час аналізу досліджень ігрових технологій. Ігрова діяльність, метод гри, ігровий прийом, ігрова технологія (навчально-ігрова технологія) – ці терміни науковці найчастіше використовують у працях. Проте їхня диференціація залишається невирішеною проблемою.

Навчально-ігрову технологію М. Марко визначає як «сукупність методів, прийомів і засобів організації освітнього процесу у формі різних дидактичних завдань з чітко поставленою метою й відповідними завданнями, що характеризуються активною навчально-пізнавальною та виховною спрямованістю» [6, с.62]. Її можна трактувати як інноваційний навчально-методичний інструментарій для підвищення ефективності освітнього процесу, зважаючи на підходи до визначення терміна «педагогічна технологія».

Щоб диференціювати метод гри й ігрову технологію, доцільно звернутися до критеріїв (ознак, вимог) освітньої (педагогічної) технології. Суттєвою ознакою технології, на думку К. Крутій, є чітко поставлена мета навчання з відповідним їй педагогічним результатом [1].

Дійсно, серед критеріїв технологізації освіти, обґрунтованих у працях М. Бойко, Н. Лупак, О. Пехоти, І. Прокопенка, Л. Романишиної, М. Чепіль тощо, зазначено такі: діагностичність, алгоритмічність, прогнозованість, відтворюваність тощо. Безперечно, однією з найважливіших вимог є також існування діагностично визначеної мети і досягнення результату, що їй відповідає.

На основі аналізу критеріїв технологій виникає логічне питання: чи відповідають цим критері-

ям ігрова, інтерактивна, проєкна технологія тощо? Щоб така відповідність була дотримана, педагоги виокремлюють алгоритм дій при створенні проєкту чи проведенні гри, організації «Мозкового штурму». Але, на нашу думку, жодна з цих технологій не має самостійної, лише їй притаманної мети.

Цілі проєктної, ігрової, інтерактивної технологій можуть збігатися: це формування знань, розвиток пізнавальної активності, виховання почуття колективізму тощо. Досягнення цілей зазначених технологій забезпечується шляхом реалізації низки інших технологій: колективних творчих справ, кейсів, квест-технологій, портфоліо тощо. А оскільки зараз можливо називати технологією будь-яку інновацію, і проєктна діяльність, і ігрова, і здоров'язбережувальна тощо трактуються водночас і як методи, і як технології, і навіть як вправи.

У статтях науковців часто спостерігається суперечність: метод проєктів розглядається як технологія, і навпаки, проєктна технологія – як метод.

К. Андросович, описуючи метод проєктів у ЗДО, послуговується термінами «проєкт», «проєктна діяльність», «проєктна технологія», проте їх не диференціює [7, с. 26–27].

У педагогічній теорії та практиці, окрім терміна «технологія», використовується також «методика». Їх розмежувати ще важче, ніж метод і технологію. Висловлюються припущення, що «методика – це сукупність дій для отримання локального результату, які не супроводжуються жорстким діагностуванням досягнутої мети» [8, с. 9]. Зрозуміло, що педагогічна технологія передбачає гарантію результату. Отже, у цьому мала б полягати відмінність: технологія передбачає гарантію результату, а методика – ні.

Зважаючи на те, що досягнення запланованого результату в освітньому процесі (і в педагогічній технології) залежить від низки чинників, зокрема мотивації до певних дій, здібностей вихованців, педагогічної майстерності вихователя, гарантія результату в невиробничій технології (а освітня є саме такою) видається радше вимислом учених, нездійсненою мрією, ніж реальністю. Скільки б ми, услід за А. Макаренком, не називали людину досконалою машиною, від цього вона не втратить людської природи. Психічні якості дітей, риси їхнього характеру завжди будуть впливати на результат реалізації технології, на відміну від машини, дії якої стовідсотково можна програмувати, чи від виробничої технології, де важливі матеріальні складники, а не людський чинник.

Для чіткої диференціації способів освітнього процесу (методів, методик, технологій) треба змінювати або критерій «гарантованість досягнення цілей», або підходи до трактування терміна «технологія».

Аналіз праць учених на теми технологізації дошкільної освіти, узагальнення поглядів науковців мали б дати змогу дійти обґрунтованого висновку, чи існує насправді освітня (педагогічна) технологія, чи в освітньому процесі ми маємо справу з колишніми методами, які названі сучасним словом «технологія». Зважаючи на різноманітність підходів до трактування термінів «освітня (педагогічна) технологія», однозначної відповіді бути не може. З одного боку, уведення терміна «технологія» спричинило плутанину в понятійно-тезаурусному апараті вже в закладі дошкільної освіти; з іншого – у науковій літературі допускається трактування цим поняттям будь-якої інновації, навіть попри те, що вона не відповідає визначеному критерію технологізації освіти.

Зважаючи на невирішені суперечності, актуальним завданням є прогнозування освітньої технології

у перспективі. Для цього логічним вважаємо використання зарубіжного досвіду.

У європейських країнах терміном «технологія» зазвичай позначається лише інформаційно-комунікаційна [9]. Для інших способів освітнього процесу використовуються «методика», «метод», «прийом». Наприклад, у польських дошкільних закладах є популярними методики М. Богданович, Е. Грушич-Кольчинської, Г. Домана, І. Майхжак, М. Монтессорі, В. Шерборн та інші. І при цьому жодної технології, окрім ІКТ. У Стандарті підготовки вихователів (вигляд із постанови Міністерства національної освіти Польщі від 17 січня 2012 р.) передбачено опанування низкою методик (мовної, полоністичної, математичної, музичної, художньої освіти, проведення технічних та комп'ютерних занять, фізичного виховання та медичної освіти тощо) [10, с. 548–551]. Проте слова «технологія» немає.

Зважаючи на значне поширення технологічних термінів в Україні і трактування ними будь-якої інновації, можемо прогнозувати, що пройде ще не один рік, поки ми повернемося до традицій і використання нещодавно популярних термінів «методика», «метод» замість «технологія».

Висновки. В останні три десятиріччя в педаго-

гічній теорії та практиці, в освітній галузі, зокрема і в дошкільні, набули популярності терміни «освітня (педагогічна) технологія», «технологія навчання», «технологія виховання» тощо. На зламі тисячоліть були обґрунтовані критерії цих технологій (діагностичність, алгоритмічність, прогнозованість тощо), що мало б сприяти чіткій диференції способів освітнього процесу. Зважаючи на вимогу – гарантія результату, можна вважати педагогічну технологію радше нездійсненою мрією освітян, ніж реальністю, оскільки жодна невиробнича технологія стовідсотково не забезпечує навченості й вихованості дітей.

У XXI ст. утвердився підхід до технології як до будь-якої інновації, незалежно від визначених критеріїв. У працях учених часто трапляється підміна понять, а це, своєю чергою, зумовлює плутанину щодо їхнього розуміння вихователями ЗДО. Орієнтація на європейську освітню практику дає змогу прогнозувати, що можливе повернення до традиційних термінів «метод», «методика» замість «технологія».

Перспективи подальших досліджень полягають у порівняльному аналізі способів опіки, навчання й виховання в закладах дошкільної освіти Польщі та України.

Список використаної літератури

1. Крутий К.Л. Місце едьютейнменту в ігровій діяльності дошкільників. URL: <http://ukrdeti.com/wp-content/uploads/2018/02/Едьютейнмент-та-ігрові-технології-Стаття-К.Крутий.pdf>
2. Шульга Л. Ігрова технологія як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 11 (42). С. 25–27.
3. Інноваційні технології в дошкільній освіті: збірник абстрактів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Переяслав-Хмельницький, 28–29 березня 2018 р. / за заг. ред. Л. О. Калмикової, Н. В. Гавриш. Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2018. 266 с.
4. Кошель А.П. Використання здоров'язбережувальних технологій у дошкільному закладі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2016. № 135. С.41–45.
5. Дука Т.М. Збереження та зміцнення психічного здоров'я дітей дошкільного віку засобами інноваційних технологій. *Вісник наукової лабораторії «Дошкільна освіта: історія, перспективи розвитку в XXI столітті»*: за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. / [гол. ред. проф. Л. В. Іщенко]. Умань: АЛІМІ, 2017. Вип. IV. С. 15–19.
6. Марко М.М. Сутність навчально-ігрових технологій. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2016. Вип.11. С.58–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Profos_2016_11_13
7. Андросович К. Проектна діяльність у сучасному дошкільному навчальному закладі. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2014. Вип. 1. С.23–30.
8. Янкович О.І., Романишина Л.М., Бойко М.М., Лупак Н.М., Паламарчук Л.М. Освітні технології у короткому викладі: навчально-методичний посібник для вчителів, вихователів та студ. пед. закл. освіти. Тернопіль: Астон, 2013. 160 с.
9. Kuzma I.I. Technologies and methods of training prospective teachers at the universities of Poland for educational work. *Journal of Education, Health and Sport*. 2020. 10 (2). P. 291–297. DOI <http://dx.doi.org/10.12775/JEHS.2020.10.02.034>.
10. Мажец Б.Х. Модернізація дошкільної освіти у Польщі (1989–2017 рр.): дис. ... докт. пед. наук, спец. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Дрогобиць, 2019. 551 с.

References

1. Krutii, K.L. (2017). *Mistse eduteinmentu v ihrovii diialnosti doshkilnykiv* [The place of edutainment in the play activities of preschoolers]. <http://ukrdeti.com/wp-content/uploads/2018/02/Едьютейнмент-та-ігрові-технології-Стаття-К.Крутий.pdf> [in Ukrainian].
2. Shulha, L. (2015). *Ihrova tekhnolohiia yak zasib rozvytku tvorchykh zdibnostei ditei doshkilnoho viku na zaniattiakh z maliuвання* [Game technology as a means of developing the creative abilities of preschool children in drawing classes]. *Education and development of a gifted personality*, 11 (42), 25–27. [in Ukrainian].
3. Kalmykova L.O., & Havrysh, N.V. (Eds.). (2018, March, 28–29). *Innovatsiini tekhnolohii v doshkilni osviti* [Innovative technologies in preschool education: a collection of abstracts of the]. Proceedings of International scientific-practical Internet conference. Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University. [in Ukrainian].
4. Koshel, A.P. (2016). *Vykorystannia zdorov'iazberezhuvalnykh tekhnolohii u doshkilnomu zakladi* [Using health keeping technologies at a preschool educational institution]. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*, 135, 41–45. [in Ukrainian].
5. Duka, T.M. (2017). *Zberezhennia ta zmitsnennia psykhičnoho zdorov'ia ditei doshkilnoho viku zasobamy innovatsiinykh tekhnolohii* [Preserving and strengthening the mental health of preschool children by means of innovative technologies]. *Bulletin of the scientific laboratory «Preschool education: history, prospects for development in the XXI century», IV*, 15–19. [in Ukrainian].
6. Marko, M.M. (2016). *Sutnist navchalno-ihrovyykh tekhnolohii* [The essence of educational and game technologies]. *Vocational education: problems and prospects*, 11, 58–64. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Profos_2016_11_13 [in Ukrainian].
7. Androsovyh, K. (2014). *Proektna diialnist u suchasnomu doshkilnomu navchalnomu zakladi* [Project activities at a modern preschool educational institution]. *Pedagogical innovations: ideas, realities, prospects*, 1, 23–30. [in Ukrainian].
8. Yankovyh, O.I., Romanyshyna, L.M., & Palamarchuk, L.M. (2013). *Osvitni tekhnolohii u korotokomu vykladi* [Educational technologies nutshell]. Aston. [in Ukrainian].
9. Kuzma, I.I. (2020). *Technologies and methods of training prospective teachers at the universities of Poland for educational work*. *Journal of Education, Health and Sport*, 10 (2), 291–297. <http://dx.doi.org/10.12775/JEHS.2020.10.02.034>.

10. Mazhets, B.Kh. (2019). *Modernizatsiia doshkilnoi osvity u Polshchi (1989–2017 rr.)* [Modernization of preschool education in Poland (1989–2017)] (Unpublished doctoral dissertation). Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.10.2020 р.
Стаття прийнята до друку 10.10.2020 р.

Yankovych Oleksandra

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Department of Pedagogy and Methods of Primary and Preschool Education
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
Ternopil, Ukraine;
Department of Early Education, Special Pedagogy and Resocialization
Kujawy and Pomorze University in Bydgoszcz, Poland

Hychka Vita

PhD Student
Department of Pedagogy and Methods of Primary and Preschool Education
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine

**PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES AT A PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION:
REALITY OR FICTION BY SCIENTISTS?**

Abstract. The ambiguity of scientists' views on the conceptual and categorical thesaurus, the criteria of pedagogical technologies at preschool educational institutions stimulates the substantiation of their theoretical aspects, which will avoid confusion about the understanding and using of this innovation by kindergarten teachers. The aim of the research: to identify and generalize the scientists' approaches to the interpretation of the term «technologies of preschool education» and to predict their use in the educational process in prospect. To achieve the aim and solve the tasks of the research, a number of theoretical methods were used: retrospective analysis – to reflect the historical aspects of pedagogical technologies, comparative pedagogical – to compare the scientists' approaches to the interpretation of the terms «technology», «technique», «method» at preschool education, generalization – to formulate conclusions on the appropriateness of using the term «pedagogical technology», prediction – to found the prospects for the implementation of pedagogical technologies in the field of preschool education. Theoretical aspects of pedagogical technologies at preschool educational institutions have been substantiated. Based on the analysis of scientists' works it has been revealed that the technology of preschool education is defined as an innovative educational and methodical toolkit, open pedagogical system, rational organization (set of methods, techniques and means) of educational process with clear goal and relevant tasks, scientifically substantiated model, any innovation. It has been found that the approach to the interpretation of technology as an innovation of preschool education dominates at the present stage. Based on the analysis of educational process in the European pedagogical theory and practice of preschool education, the forecasting of the development of pedagogical technology in Ukraine has been carried out. The expediency of replacing the modern term «technology» with traditional «technique», «method» has been substantiated.

Key words: educational technology; pedagogical technology; preschool educational institution, criteria; method; technique.